No 47.

DE TIJD.

1846.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dingsdags, Donderdags en Zaturdags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 3,00; voor de buitensteden *f* 3,50; franco door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DONDERDAG, 15 OCTOBER.

Advertentien van acht regels en daar beneden worden tegen *f* 1,75 geplaatst; meer dan acht regels tegen 20 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt boyendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 14 October.

Wij hebben vroeger de gelegenheid gehad aan te stippen, dat het Oostenrijk niet zeer aangenaam kan zijn den H. Stoel, in het bestuur zijner Staten, den weg der hervormingen te zien inslaan.

Er is geen gouvernement in Europa, dat zoo vasthoudt aan het bestaande, als het Weener kabinet. De grijze Metternich, die reeds tot de geschiedenis van over eene halve eeuw behoort, paart aan de oudheid zijner dagen, natuurlijk de oudheid zijner begrippen. Elke hervorming, als een inbreuk op hetgeen hij eenmaal stelde, moet hem hatelijk zijn, ook dan zelfs, wanneer zij plaats grijpt buiten zijn gebied.

De goddelooze omwenteling, welke, op het laatst der afgeloopene eeuw, Frankrijk en Europa teisterde, vormde Oostenrijk tot beschermheer der Kerkelijke Staten. De onzekere toestand van Frankrijks achtereenvolgende gouvernementen, en hunne dikwerf onkatholijke neigingen versterkten dat protectoraat in dier mate, dat Oostenrijk van lieverlede in het Pausselijk bestuur een onderdeel zijner administratie begon te zien. Daartoe bragten niet weinig bij de revolutionnaire beroeringen der Fransche en Zwitsersche klubsen, welke in Italië het zaad des oproers met zoo behendige hand uitstrooiden, dat de tusschenkomst van Oostenrijk noodzakelijk was, om het te smoren. De vrees voor Frankrijk en de inwendige onrust, hadden dus de politiek van Metternich in de hand gewerkt. En daarom was Oostenrijk, hoe gevaarlijk een nabuur het ook ware, om de begeerige blikken, welke het op eenige welgelegen gedeelten der Kerkelijke Staten wierp, desniettemin zoo invloedhebbend, dat het zijne politiek aan de Pausselijke regering opdrong.

Pius IX had bij zijne troonsbestijging het geluk, zijne aandacht te kunnen vestigen op het bestuur van zijn rijk. Hij peilde de wonden van diens toestand, en ondernam de genezing langs een' nieuwen weg. De eerste stap, dien hij deed, was in strijd met Oostenrijks beginselen. De amnistie verbrak de schakel, welke de politiek der Kerkelijke Staten aan die van Oostenrijk verbond, omdat zij den Paus eene magt schonk, welke de hulptroepen van zijnen bondgenoot onnoodig maakte. De liefde van een volk schraagt den troon van den vorst oneindig sterker, dan de heirlegers van een magtigen en baatzuchtigen nabuur. Een enkele edelmoedige maatregel, op eene waarlijk groote schaal genomen, keerde den inwendigen toestand van het gansche volk om, en verbrak tevens de kluisters van den buitenlandschen invloed, welke den Pausselijke Staten nadeelig was.

Kan het dan wel bevreemden, dat het Weener kabinet zulks met leede oogen aanziet?

Dan daarbij blijft het niet. De prins von Metternich had vroeger de Pausselijke Staten zoo op het sleeptouw zijner politiek genomen, dat de Paus, als Souvereine Vorst, in Italië weinig invloed bezat. Nu integendeel staat Pius IX, zijne eigene inzigten volgende, aan het hoofd van Italië, en Oostenrijk wijkt terug naar den achtergrond. Daarvan moet noodwendig het gevolg zijn, dat de Staten van Oostenrijk in Italië zullen worden geïnfluenceerd door de denkbeelden, welke de Romeinsche bevolking beheeren, en dat de hervormingen, in Rome tot stand gebragt, ook in Milaan onvermijdelijk zullen worden.

Het zijn zoo vele grieven, welke den spijt van Metternich moeten gaande maken, en hem te meer gevoelig zijn, omdat zij zoo onverwacht al de plannen verijdelen, welke zijne sluwe politiek jaren lang had gesmeed. Die spijt heeft zich lucht gegeven in eene correspondentie uit Weenen, welke in een Parijsch blad, de *Presse*, is opgenomen geweest. Daarin werd de Paus Pius IX van onvoorzigtigheid beschuldigd, als hadde hij zich roekeloos in groote moeijelijkheden gestoken, waaruit hij zich onmogelijk kan redden.

»Meent gij, zoo vraagt de correspondent, indien Pius IX alleen ware, zonder de ondersteuning der mogendheden, zonder geld en zonder troepen, dat hij de minste hervorming zoude kunnen invoeren? Om te hervormen moet men sterk zijn, of men is de speelbal der gebeurtenissen en der volksdriften; en men moet, als men zelf geene magt heeft, die leenen, daar, waar men ze vindt" (dat is in Oostenrijk). Die correspondentie scheen eene officiële bron te hebben, en trok te Rome in de hooge kringen zoo zeer de aandacht, dat men het noodig heeft geacht daarop te antwoorden.

Er is in Rome een vlugschrift verschenen tegen het artikel van de *Presse*, dat veel sensatie in de Pausselijke staten verwekt. Het wordt volgens de *Univers* toegeschreven aan een' hoog geplaatst persoon, en inderdaad schijnt het »door de verhevenheid der denkbeelden, de waardigheid van stijl, de diepe kennis van den toestand, en het volkomen vertrouwen, waarmede het intieme en algemeene plan des gouvernements wordt uiteengezet," die eervolle vaderschap waardig. Het heeft in alle geval eene politieke waarde, en wederlegt tastbaar de beschuldiging van den correspondent van de *Presse*. De kracht van een vorst bestaat in de liefde van zijn volk. Ziedaar het thema, dat het overtuigend ontwikkelt. Die kracht heeft zich Pius IX verzekerd. Daardoor heeft hij tijd gewonnen om met kalmte en orde te hervormen. En deze is de eerste en grootste moeijelijkheid, welke hem in den weg kon staan. »Aller geesten, vereenigd in ééne liefde, en gekeerd naar hetzelfde eenig teeken van hoop, zijn bereid, om goed te keuren, wat men hun zal aanbieden, toe te juichen, wat zij nuttigs zullen zien bewerken, gunstig uit te leggen, wat twijfelachtig mag voorkomen, en gewillig aan te nemen, wat hun zwaar mogt schijnen." Zoo spreekt het ten bewijze, dat de Paus de Oostenrijksche bajonnetten kan missen. En die bewering is allezins gegrond; want sterk is de vorst, die gelijk Pius IX in den tijd van enkele weken voor zich heeft weten te verwerven, »de trouw van zijn volk, de achting der koningen, den eerbied der volken en de wenschen der wereld."

BINNENLANDSCHE BERIGTEN

AMSTERDAM, 14 October.

De *Staats-Courant* van heden maakt het programma bekend voor de opening van de gewone vergadering der Staten-Generaal te 's Gravenhage, welke opening aanstaanden Maandag ten 1 ure door Z. M. in persoon zal geschieden.

Volgens alhier loopende geruchten zoude er van hooger hand order zijn gegeven om de executie van het vonnis van den Heer K. van Hulst vooralsnog niet te doen plaats hebben. *(Pr. O. en Zw. C.)*

Het bestuur van de Hollandsche Spoorweg-Maatschappij heeft bekend gemaakt, dat de uren van vertrek voor de winter-dienst, aanvangende den 15 October, zijn geregeld als volgt:

Van 's Gravenhage.	Van Leiden.	Van Haarlem.	Vermoedelijke aankomst te Amsterdam.	Van Amsterdam.	Van Haarlem.	Van Leiden.	Vermoedelijke aankomst te 's Gravenhage.
u. m.	u. m.	u. m.	u. m.	u. m.	u. m.	u. m.	u. m.
8—45	9—17	10—17	10—47	9— -	9—35	10—34	11— 1
12—45	1—12	2— 1	2—28	1— -	1—32	2—28	2—51
4—15	4—47	5—46	6—16	4—30	5— 5	6— 4	6—31
7—15	7—47	8—46	9—16	7—30	8— 5	9— 5	9—32

'sGRAVENHAGE, 13 October. Men wil weten, dat de werkzaamheden der aanstaande zitting van de Staten-Generaal niet zeer veelvuldig zullen zijn. Daaruit zou zijn af te leiden, dat er weinig nieuwe voordragten van wet zullen worden gedaan.

Intusschen mag men met reden verwachten, dat de wetgevende magt zal worden geroepen tot vaststelling van de onderscheidene wetsvoorstellen, die ten vorigen jare onafgedaan zijn gebleven, als daar zijn: die op het stem- en kiesregt; het eerste boek, wetboek van strafregt; de wet op het armwezen; die op de jagt en visscherij en die nopens de schutterij. Te wenschen is het ook, dat de Regering op nieuw maatregelen berame en aan het oordeel der vertegenwoordiging onderwerpe, ter voorziening in de ramp, ook dit jaar, door het vrij aanmerkelijk misgewas der aardappelen veroorzaakt. De afschaffing der ongelukkige graanwet zou daartoe zeker meer kunnen bijdragen, dan alle andere privilegiën en tijdelijke hulpmiddelen.

Wij moeten hierbij tevens herinneren, dat onder de meermaals herhaalde beloften der Regering, of van sommige ministers afzonderlijk, ook nog behooren: eene verbeterde inrigting van het bestaande stelsel van comptabiliteit; de herziening van de algemeene wet op de heffing van 's rijks belasting; de in en uitgaande regten, enz., die wet (van 26 Augustus 1822 namelijk), waarover de handel sedert lange zoo luide en met zoo veel grond regtmatige klagten aanheft.

Er zou hier nu nog bij te voegen zijn, als aanleiding tot een wetsontwerp van Regeringswege, het klimmend verlangen van het gegoede deel der natie, naar eene milde herziening onzer, naar veler overtuiging, verouderde en versleten staatsinstellingen, te dien effecte, dat zuiniger huishouding, meerder aandeel des volks in het bestuur, onverholen controle op de Oost-Indische financiën, en verminderde, immers meer gelijkmatige lastendruk, — van zoodanige herziening de hoofdbestanddeelen waren; — edoch, wanneer wij een terugblik werpen op al het gebeurde, met betrekking tot Grondwetgeving en Grondwetsherziening, dan vreezen wij, dat ook thans nog de wensch naar eene verstandig liberale wijziging van onze instellingen, wel andermaal ijdel zal zijn. Moge de Regering evenwel de teekenen des tijds niet onopgemerkt laten of in slaapdronkenheid verontachtzamen; moge zij, de ervaring raadplegende, uit de dertigjarige geschiedenis der *werking* van onze Grondwet eindelijk zelve inzien, wat die grond was en is, en wat ze behoorde te zijn; en wijders wat haar ontbreekt in wezen en inhoud, om aanspraak te kunnen maken, niet op volledigheid, nog minder op volmaaktheid, maar op dragelijkheid en deugdelijkheid, alsmede op dien eerbied, die het uitvloeisel is van eene verstandige inwerking op een volk! Dat de koning dan het initiatief name, en de populariteit van Willem II zou door deze weldaad aan zijn getrouw volk bewezen, verhoogd en gesterkt worden.

— In een' particulieren brief uit Genua, van den 5 dezer, wordt gemeld, dat H. M. de Koningin den 27 op het fregat *Prins van Oranje*, gecommandeerd door Z. K. H. Prins Hendrik, een bezoek heeft afgelegd. Ten 3 ure des middags kondigde het geschut aan, dat H. M. zich op de reede bevond; weinige oogenblikken daarna lag de sloep aan boord, waarmede Prins Hendrik de Koningin kwam afhalen. In eene tweede sloep bevond zich Prins Alexander met eenige kamerheeren, benevens de hofdames, freules van Tuyl en van Hogendorp; H. M. bleef tot des avonds half tien ure aan boord, waarna zij

weder naar land vertrok; naauwelijks was de sloep vertrokken, of het Nederlandsche smaldeel stak van de nokken der ra's bliksemvuren af, hetgeen de schepen luisterrijk verlichtte, terwijl al de schepen een saluut van 35 schoten deden. H. M. heeft Hare bijzondere tevredenheid over de goede ontvangst aan boord betuigd.

Den 5 dezer had H. M. met de stoomboot Genua weder verlaten.

— Volgens berigten uit Rome, vleide men zich aldaar, dat H. M. de Koningin, alsmede Z. K. H. Prins Alexander, die stad met een bezoek zouden vereeren.

— Z. K. H. de Prins van Oranje is de 7 te Stuttgardt aangekomen.

's HERTOGENBOSCH, 13 October. Reeds vroeg heden morgen kondigde het wapperen van tallooze vlaggen een luisterrijk feest in onze stad aan. Het was de dag, dat de vergrootte St. Jacobskerk in onze stad zou worden ingewijd.

Een groote menigte volks kwam van de omstreken toestroomen om deze plegtigheid bij te wonen, en Zijne Exc. de Staatsraad-Gouverneur dezer provincie, de Generaal en andere notabelen onzer stad bragten, door hunne tegenwoordigheid, aan dit feest niet weinig gepaste hulde toe. Z. Hoogw. Mgr. de Bisschop van Gerra verrigtte de wijding der Kerk, die ten 7½ ure een aanvang nam.

Ten 11 ure werd de solemnele mis opgedragen door Z. Hoogw. Mgr. den Bisschop van Emaus, geadsisteerd door eene talrijke priesterschaar. De Eerw. Heer Prof. Spierings hield na het evangelium eene welsprekende rede, welke ieders aandacht boeide.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 12 Oct. De tijding van de voltrekking van het Spaansche dubbel huwelijk is eergisteren, omstreeks 4 ure, alhier aangekomen (*); dit belangrijk berigt is echter niet eerder in de dagbladen bekend gemaakt, zelfs niet in den *Moniteur* van gisteren morgen, omdat de Spaansche gezant aan den Koning het antwoord op het ten huwelijk vragen van de Infante Louisa nog niet had overhandigd, en dat men deze formaliteit wilde laten voorafgaan. De heer Martinez de la Rosa vernam eergisteren de tijding van het sluiten van het huwelijk op het oogenblik, dat hij aan Z. M. de antwoorden van Koningin Maria Christina en van Isabella, op de huwelijksaanvraag had ter hand gesteld.

— Bij besluit van den 6 October heeft het Z. M. behaagd, ter gelegenheid van het huwelijk van Z. K. H. den hertog van Montpensier, aan meer dan honderd correctionele gevangenen eene geheele of gedeeltelijke amnistie te verleenen. Een bijna gelijk aantal van diegenen, welke om misdaden tegen personen of eigendommen gevangen zaten, hebben de deuren van hunnen kerker voor zich zien openen, of eene aanmerkelijke vermindering van straf bekomen.

— Graaf Rossi, gezant van Frankrijk bij het hof van Rome, is den 7 dezer, aan boord van het stoomschip *Herculanum*, te Marseille aan wal gestapt, en eergisteren in deze hoofdstad aangekomen.

— Men zegt, dat de opstand van Geneve reeds aanleiding gegeven heeft tot onderscheidene diplomatieke bijeenkomsten tusschen den heer Guizot en de gezanten van Oostenrijk en Pruissen, alsmede tot het afzenden van onderscheidene koeriers.

— Volgens eene telegrafische depêche van Marseille, dd. 10 October, zou aldaar onder dagteekening van 28 September van Therapia berigt ontvangen zijn, dat Reschid-Pacha tot groot-vizier benoemd is. Ali-Effendi zou Reschid-Pacha in zijne betrekking van minister van buitenlandsche zaken vervangen.

MADRID, 7 Oct. Gisteren morgen had deze hoofdstad reeds vroegtijdig een zeer feestelijk aanzien; tegen den middag kondigde het geroffel van den trom aan, dat de troepen die de rij moesten vormen, tusschen welke de Fransche prinsen hun intogt in de stad zouden doen, zich in beweging gingen stellen om de hun aangewezen standpunten te bezetten. De rij begon buiten de poort van Bilbao, alwaar de prinsen de stad zouden binnen komen, en strekte zich uit tot aan het paleis.

Alvorens de hoofdstad binnen te rijden, hadden de prinsen op het kasteel des hertogs van Osuna en de Infantado te Chamartin een ontbijt gebruikt. Eene ontzettende menigte volks vervulde de straten, door welke de intogt moest geschieden. Alle gebouwen waren met vlaggen en frisch groen versierd; en alle vensters waren met aanzienlijke, rijk gekleede vrouwen bezet. Ten 2 ure, kwam een koerier in allerijl aankondigen, dat de prinsen in aantogt waren. Ten half drie verscheen eene prachtige koets, waarin gezeten waren, de heeren Arana, del Powar en de Santa-Cruz, die de Fransche prinsen aan de grenzen ontvangen hadden. Ten 3 ure deden HH. KK. HH. te paard hun intogt in de hoofdstad van Spanje, voorafgegaan door eenige municipale garden te paard. Ter zijden van de prinsen reden de minister van oorlog, de kapitein-generaal van Madrid en de gezant van Frankrijk, die hen van de eerste pleisterplaats van Madrid was gaan afhalen, en met een zeer schitterenden en talrijken generalen staf, vier rijtuigen van het hof, eene deputatie uit den stedelijken raad, enz. werd de optogt besloten.

De hertog van Montpensier groette de menigte op de beleefdste en minzaamste wijze, en de bevolking beantwoordde eerbiedig aan deze groeten. Overal hoorde men onder het volk uitroepen: *los principes son mey guapos* (de prinsen hebben een bevallig voorkomen). Zoo bereikte de optogt het paleis.

De ontvangst aan de Fransche prinsen op het paleis te beurt gevallen, is zeer hartelijk geweest. HH. MM. en H. K. H. de Infante, benevens de geheele koninklijke familie hebben zich vervolgens met de prinsen op het balkon geplaatst, waarna de troepen, onder duizendwerf herhaalde kreten van »Leve hare Majesteit!" voor de vorstelijke personen gedefileerd hebben. Men heeft den generaal Narvaez niet bij den optogt gezien. Hij bevond zich op een der balkons van het hotel des hertogs van Omare.

Na het defileren der troepen, hebben de prinsen de toestemming van H. M. verzocht en verkregen, om zich naar het hotel der Fransche ambassade te begeven; de prinsen, de gezant van Frankrijk, de ministers en alle personen, die HH. KK. HH. te Madrid vergezeld hebben, namen deel aan het diner ten hove, hetwelk uit 30 couverts bestond.

Men gelooft, dat het dubbel huwelijk in den avond van den 10 zal voltrokken worden, opdat de plegtige en gebruikelijke handkus, den 12 en 13 kan plaats hebben. Alles is voor deze dubbele feestviering in gereedheid gebragt. Een aantal werklieden arbeidt aan den voorgevel van het hotel der Fransche ambassade, welke op eene schitterende wijze zal verlicht zijn.

De orde en rust, die heden bij den intogt der Fransche prinsen heeft geheerscht, is een zeer gunstig voorteeken. Men kan er op rekenen, dat de bevolking van Madrid zich kalm en eerbiedig zal blijven betoonen, De beurs was bijna geheel ontvolkt. Er werd niets in de staatspapieren gedaan.

Het schoonste weder heeft gisteren den luister dier belangrijke plegtigheid verhoogd.

Heden morgen hebben de Fransche prinsen zich naar het paleis begeven en de koninklijke familie naar de H. Mis vergezeld. Vervolgens hebben zij onderscheidene openbare inrigtingen en hoofdzakelijk het museum van schilderijen en het arsenaal in oogenschouw genomen. Bij hunne terugkomst aan het hôtel van den Franschen gezant, hebben de prinsen de officieren der bezetting en een groot aantal leden der hooge aristocratie ontvangen. Het corps artillerie maakt de eerewacht der prinsen uit. Morgen zal de koninklijke familie met de Fransche prinsen den dag doorbrengen op het lustslot Pardo. De gezant van Frankrijk geeft heden een luisterrijk diner ter eere van de beide zonen van zijnen vorst. Geheel de familie van den Infant Don Francisco de Paula en de ministers zijn daartoe uitgenoodigd.

Nadat de burgerlijke echt den 10 des avonds zal gesloten zijn, zullen de Koningin en hare zuster, van hare bruidegoms vergezeld, zich des anderen daags in groote staatsie naar de Kerk van Atocha begeven, om aldaar het dubbel huwelijk te voltrekken.

Men zegt dat de koningin den 15 dezer in persoon de Cortes zal ontbinden en aan deze hare erkentelijkheid zal betuigen wegens de goedkeuring door dezelve aan het dubbel huwelijk verleend. De koninklijke stierengevechten zullen tot den 16, 17 en 18 verschoven worden. Het gerucht loopt, dat de Fransche prinsen den 20 of 21 dezer Madrid zullen verlaten en naar Frankrijk terugkeeren.

LISSABON, 6 Oct. De geldelijke verlegenheid van ons gouvernement neemt dagelijks toe. Te vergeefs heeft het bestuur zich tot de bank gewend, om een beduidend voorschot te verkrijgen; hetzij uit onvermogen, hetzij uit gebrek aan goeden wil, heeft de bank dat verzoek niet ingewilligd. Men zegt, dat het kabinet zijne toevlugt zal nemen tot de uitgifte van papieren munt of tot eenen anderen uitersten maatregel. Naar men verzekert, is er eenigen tijd sprake geweest van de aftreding van het kabinet, ten gevolge van die weigering van de bank, maar de leden van het ministerie hebben gemeend, dat zij, met aan het hoofd van het bestuur te blijven, de moeijelijkheden evenwel nog zouden kunnen overwinnen.

De tijdingen uit de provinciën zijn zeer geruststellend, dat wil zeggen, de rust is er niet meer verstoord geworden; maar de provincie Tra los Montes is voortdurend met talrijke troepen bezet. De verkiezingen, voor zoo verre het resultaat bekend is, leveren eene aanzienlijke meerderheid op aan de ultra-liberale partij. Ettelijke Miguelisten zijn in de noordelijke provinciën gekozen.

Eenige officieren op non-activiteit zijn te Lissabon in hechtenis genomen, als beschuldigd van eene Cabralistische zamenzwering te hebben gevormd, welker eerste daad had moeten zijn, het ombrengen van alle hoofdpersonen der liberale partij. Dit komplot moest den 25 September uitbarsten, doch de maatregelen, door Sa da Bandeira, gouverneur van Lissabon, genomen, hebben die misdadige plannen verijdeld.

ENGELAND.

LONDEN, 11 October. De staat van inkomsten van de loopende drie maanden zal natuurlijk met eene bijzondere belangstelling ontvangen worden door ieder, die de uitwerkselen van de jongste wijzigingen in ons belastingstelsel heeft nagegaan. Wij hebben alle redenen te gelooven, dat die staat zeer bevredigend zal zijn, zoowel met betrekking tot het voordeel van de schatkist, als uit aanmerking van de toepassing van een wijs en veelomvattend beginsel. Men herinnert zich, dat bij het eindigen van het trimester, 5 Julij ll. men, het eerst, in de belangrijke rubriek: in- en uitgaande regten, eene beduidende verbetering heeft kunnen bespeuren, tengevolge van de onlangs aangebragte wijziging in het tarief.

— De *Times* zegt, naar luid van een berigt uit Parijs, dat Koning Lodewijk Philips den Koning der Belgen ten spoedigste uit Tyrol zou opontboden hebben, ten einde tusschen Frankrijk en Engeland de scheidsman te zijn in de Spaansche huwelijks-kwestie.

DUBLIN, 8 Oct. Berigten uit de graafschappen Cork, Tipperary, Limerick en Clare vermelden, dat talrijke benden landlieden zamenscholen, om den handel in granen en andere levensmiddelen en derzelver vervoer naar de groote steden te beletten. Binnen twee of drie dagen zijn meer dan 20 paarden, die tot dit vervoer gebezigd werden, in die graafschappen gedood geworden. De pachters, die het voornemen te kennen gaven van zich daaraan niet te storen, zijn met den dood bedreigd, indien zij het denkbeeld niet opgaven, van hunne eetwaren buiten hunne parochiën te vervoeren. Hieruit volgt, dat de granen, het meel en het brood, in de steden, die zich alzoo van alle vervoer verstoken zien, aanmerkelijk in prijs zijn gestegen.

— Laatstleden Donderdag heeft eene deputatie van de voornaamste ingezetenen onzer stad, met den Lord-Maire aan het hoofd, zich naar het paleis van den Lord-Luitenant begeven, en hem het bewuste adres aangeboden, hetwelk ten doel heeft, het gouvernement te verzoeken, aan de spoorweg-compagnieën gelden voor te schieten, ten einde dezen te vergunnen, aan de werkzaamheden eene grootere bedrijvigheid bij te zetten, opdat men daardoor een getal werklieden, die nu zonder arbeid zijn, werk zoude kunnen verschaffen. Lord Besborough heeft aan de deputatie ten antwoord gegeven, dat bij dien maatregel reeds aan het gouvernement had aanbevolen, en dat bij hun verzoek onmiddellijk naar Londen zou opzenden.

— Mgr. de Aartsbisschop van Tuam heeft op nieuw een brief aan Lord John Russell gerigt over den toestand van Ierland, in welken deze Hoogw. Prelaat met ernst aandringt op het verschaffen van brood en werk aan de uitgehongerde bevolking.

»Het geldt hier niet de vraag, zegt de Aartsbisschop, aan welke aan te leggen wegen of aan welke nuttige werken men den voorkeur moet geven. De groote, de eenige, de dringend gebiedende vraag is, hoe men het leven van duizenden ongelukkigen, die van honger sterven, zal redden.... Later kan men beraadslagen over den aard der werkzaamheden, die het meest geschikt kunnen schijnen, om, in het belang der bevolking, ondernomen te worden. Maar het is beter, het volk te bezigen om den grond te doorgraven, en om vervolgens die gaten weder te laten digt maken, dan het van honger te laten omkomen. Brood is de behoefte van het oogenblik; over de werkzaamheden, de productieve, winstgevende werkzaamheden kan later beraadslaagd worden; maar red, het koste wat het wil, het leven van dit arme volk."

Men wil, dat de kolonel Whright, consul-generaal van Ecuador, onder het bestuur van den generaal Flores, zich in Ierland bezig houdt met het aanwerven van vrijwilligers, die, onder het voorwendsel van landverhuizing, zich zullen inschepen op drie te Londen uitgeruste stoombooten, ten einde ten behoeve van den gewezen president dier republiek het gezag te heroveren.

DUITSCHLAND.

BERLIJN, 11 October. Men spreekt hier voortdurend van het gerucht, dat de groote mogendheden van het behoudende systema, notas gewisseld hebben over de vraag, welke stad hunne gezanten bij het Zwitsersche eedgenootschap voortaan tot hun verblijf zullen moeten nemen, en dat het resultaat daarvan zou zijn geweest, dat Bern, welke stad tot heden toe de gewone zetel der gezanten geweest is, dat voorregt verloren zou hebben uit hoofde van deszelfs jongste omwenteling en zijne

(*) Alleen door de spoedige werking der telegraaf is het mogelijk, dat deze tijding te Parijs bekend is geworden, terwijl de over den post ontvangen berigten van Madrid (zie lager) slechts tot den 7 loopen, en alzoo de voltrekking van het huwelijk nog niet konden vermelden.

nieuwe constitutie. Zurich zou waarschijnlijk de gunst genieten van den diplomaten der behoudende partij tot verblijfplaats te verstrekken. Men weet, dat de Nuntius van Z. H., en de gezant des Konings van Sardinië, reeds eenigen tijd te Lucern wonen.

— De dagbladen hebben vermeld, zegt de *Kölln. Zeitung*, dat het Pruissisch gouvernement aan het kabinet te 's Hage vertogen had gedaan betreffende het Hollandsch-Belgisch tractaat, en dat het had verklaard, tot het nemen van represailles te zullen moeten overgaan, indien de aan België toegestane gunsten ook niet tot het *Zoll-Verein* werden uitgestrekt.

»Wij voor ons gelooven, wel onderrigt te zijn, laat het blad er op volgen, indien wij de verzekering geven, dat er tot heden toe nog geene dergelijke bedreiging is gedaan, dat er integendeel onderhandelingen zijn aangeknoopt, die een goeden uitslag zouden kunnen opleveren, indien men aan het verlangen van Nederland voldoed, betreffende de afschaffing of vermindering van de tolregten op den Rijn. Het Nederlandsch gouvernement heeft reeds voor lang deswege eene nota aan alle Rijnoever-Staten ingediend, maar tot heden toe heeft het daarop het verlangde antwoord van allen nog niet bekomen."

Zie hier eenige nadere bijzonderheden aangaande den opstand te Geneve; de laatste berigten bevatteden het verhaal van de gebeurtenissen, die op het votum van den grooten raad gevolgd zijn, van de bijeenkomsten der radicalen, en van de protestatie, welke een volks-comité, voor den opstand zaamgesteld, in de stad had laten afkondigen.

Het gouvernement heeft daarop den drukker in hechtenis doen nemen op wiens werkplaats de proclamatie was gedrukt, en heeft een mandaat uitgevaardigd tegen twee van de personen, die het stuk hadden opgesteld. Om aan deze gevangennemingen tegenstand te bieden is de opstand des avonds ten 6 ure uitgebarsten.

Men weet, dat men de stad Geneve nagenoeg in drie gedeelten kan scheiden, t. w. de bovenstad, hoofdzakelijk bewoond door de meest gegoeden; de benedenstad, de voornaamste zetel van de handeldrijvende burgers, en de voorstad St. Gervais, aan de overzijde der rivier, meestal door de arbeidende klassen bewoond.

In den avond van den 6 was de bevolking van de voorstad opgestaan, en had op de bruggen barricaden opgeworpen. Den volgenden morgen achtte de militaire magt het van hare pligt, deze barricaden omver te halen; hetgeen haar met behulp van het kanon gelukte.

Maar na dezen eersten gelukkigen uitslag wilde men de voorstad bezetten, waarin de opstandelingen teruggetrokken waren. Dit werd op twee punten beproefd, maar zoodra de troepen de voorstad waren binnengerukt, werden zij door een moorddadig geweervuur begroet, dat uit alle vensters van de huizen op hen losbrandde. De soldaten streden met de grootste dapperheid; en alle bevelhebbende officieren waagden zich het eerst in het vuur; eerst nadat de troepen bijna alle gewond en buiten het gevecht gesteld waren, begonnen zij te wijken en trokken weder over de brug. Echter bleven zij altijd meester van de benedenstad en van de rivier de Rhône, daar de opstandelingen zich nog allen in de voorstad bevonden.

Maar des nachts staken de opstandelingen de bruggen in brand, waarop de inwoners der benedenstad, zich bedreigd ziende, op hunne beurt in opstand geraakten. Ter zelfder tijd kwamen talrijke radicale hulptroepen van het kanton Waadtland aanrukken, om aan den opstand bijstand te verleenen. De troepen, zich alzoo van alle kanten bedreigd ziende, zwichtten voor de overmagt, en de groote raad legde zijne waardigheid neder.

Des avonds waren het arsenaal en de voornaamste openbare gebouwen den opstandelingen in handen gevallen, die terstond een voorloopig bestuur hebben georganiseerd. De moed, met welken de aanvoerders der troepen het eerst aan het gevaar weerstand hebben geboden, is hun zeer noodlottig geweest. Onderscheidene der aanzienlijkste familien van Geneve hebben groote verliezen te betreuren. Onder het getal der gesneuvelden noemt men den kolonel de Chateauvieux, voormalig officier der koninklijke garde, en den heer Pavie.

Deze bijzonderheden worden bevestigd door particuliere brieven van den 8, waarin men onder anderen leest: »Ik haast mij, u te melden, dat onze waardige groote raad, dezen morgen zijn gezag heeft nedergelegd, en dat zijn gedrag tot het einde toe zoodanig is geweest, als men van zulke voortreffelijke burgers en van hun in alle opzigten ferm en eervol karakter heeft kunnen verwachten."

In diezelfde brieven wordt gesproken van een aanzienlijk getal dooden en gekwetsten van de troepen van het gouvernement. De stad moet in eene onbeschrijfelijke verslagenheid gedompeld zijn. Eene burgerwacht, door de opstandelingen georganiseerd, heeft van de stad bezit genomen. Behalve het voorloopig gouvernement bestaat nog eene commissie, gekozen uit den boezem van den raad van bestuur, en die, naar men zegt, met een veel gematigder geest bezield is.

Nader verneemt men nog, dat de volksvergadering het getal der kiescollegiën op 3 bepaald heeft, waarvan twee voor de stad en een voor het land; het getal der afgevaardigden tot den grooten raad zou tot 80, en dat der staatsraden tot 7 verminderd worden.

Intusschen was de groote raad, op de bijeenroeping van den vorigen dag, vergaderd, toen men den leden deed aanzeggen, dat de raad ontbonden was, en dat zij zich moesten verwijderen. Maar eenige leden verklaarden, dat zij alleen voor geweld zouden wijken, waarop een officier en een detachement van de nieuwe burgerwacht de zaal binnenstoven, en dezelve, onder het handgeklap der tribune, deden ontruimen.

Thans is de stad tot rust gekomen en er hebben geene bloedtooneelen meer plaats gehad. Intusschen verlaten vele aanzienlijken de stad. De toekomst laat zich treurig aanzien.

Men zegt, dat het kanton Waadtlandt vele bataillons van zijne militie op de been gebragt heeft, welke naar onze grenzen oprukken. Ook zouden Opper- en Neder-Walliserland gewapend tegen elkander overstaan, en ieder oogenblik eene botsing te gemoet zien. Ongelukkig Zwitserland!

Als slagtoffers van de gevechten van gisteren telt men 9 dooden en 52 gewonden.

Zoo is dan in Geneve een opstand uitgebarsten; zoo heeft er het radicalisme gezegevierd!

Men weet, in welk een toestand de laatste Landdag Zwitserland gelaten heeft. Belangrijke vraagstukken waren onopgelost gebleven, de driften opgewonden, de katholijke partij tot tegenweer gewapend, de radicale partij verwoed en dreigend, en tusschen deze beide, de lieden van het behoud, besluiteloos, angstvallig, te weinig arbeidzaam, te magteloos om uit den negatieven staatkundigen toestand te geraken. Dit alles leverde niets bemoedigends op. Wel is waar, de radicalen hadden bij den Landdag geene beduidende voordeelen verworven, maar zij hadden daarentegen door de aanwinst van het magtige kanton Bern, eene beslissende zegepraal behaald. Intusschen, hoe magteloos de toestand der behoudende partij ook ware, zij was den radicalen hinderlijk, en daar zij geen ander middel konden te baat nemen om het gehate verbond te vernietigen, ten zij men op nieuw van de vrijkorpsen gebruik maakte, besloten zij de behoudende partij te bestooken en aan het wankelen te brengen. Met dit doel verschenen in hunne dagbladen en in zeker socialistisch blad te Parijs een aantal schimpredenen tegen de autocratischen geest der steden Geneve, Bazel en Neufchatel. In het kort, niets was heilig voor de verwoedheid der radicalen; zelfs de verdraagzaamheid jegens de Katholijken, en de gehechtheid aan de heerschende godsdienst was hun een afschuw. Zij wilden verwoesten, verdelgen. Ziedaar onder welke omstandigheden het oproer te Geneve is uitgebarsten, en uit welke beginselen het zijn oorsprong heeft genomen. Het gouvernement heeft eene waardige en krachtige houding aangenomen en openlijk zijne bevredigende bedoelingen aan den dag gelegd. Dit was genoeg om de radicalen, die slechts vernietiging ademden, in vollen opstand te doen geraken. Het gouvernement weigerde, zich met het voorstel te vereenigen, waarbij het verbond der *ultramontaansche reactionnaire* kantons vernietigd wordt verklaard, en eensklaps weergalmden de straten van de kreten: »Te wapen! de vrijheid of de dood!"

Geneve had in het eedgenootschap eene bijzondere en zeer uitnemende roeping te vervullen. Door zijne overleveringen, gewoonten en staatkundige opvoeding, scheen dat kanton eene veilige schuilplaats te zullen aanbieden voor verstandige en krachtige beginselen van beheer en bestuur. Men moet er niet meer op rekenen, dat gezonde begrippen daar voortaan weder eene wijkplaats zullen vinden?

Volgens berigten uit Perzië, van den 1 September, had de cholera, welke in Teheran zoo hevig gewoed had, op dat tijdstip hare verwoestingen gestaakt. De bevolking dier stad, welke grootendeels naar de naburige bergen de vlugt genomen had, begon terug te komen en hare werkzaamheden te hervatten. Ook de gezantschappen, die den Shah naar eene der bergvlakten van Elbours gevolgd waren, kwamen te Teheran terug. De bevolking van Teheran, zou, naar de plaatselijke telling, 7000 personen verloren hebben, zijnde een tiende gedeelte der bevolking, die 70,000 inwoners bedroeg. De Shah heeft den jongsten zijner drie zonen verloren. Het is den geneesheer Cloquet gelukt, de moeder van den kroonprins en de eenige dochter van de Shah te behouden. Zes prinsen en een aantal prinsessen van de stam van Felhi-Ali-Shah, alsmede Mirza Aboul Hassan-Khan, Minister van binnenlandsche zaken, die in 1820 met eene zending naar Engeland werd belast, zijn allen bezweken.

ITALIË.

ROME, 3 Oct. In het begin dezer week is de heer von Lutzow, de Oostenrijksche gezant, naar Weenen vertrokken. Die reis geschiedt alleen om familie-aangelegenheden; men heeft gemeend, dat dezelve aan andere redenen moest toegeschreven worden; doch dit is onjuist. Bovendien zal de heer von Lutzow in het begin van de volgende maand alhier terugkomen.

Het gouvernement van Toskanen, hetwelk tot heden toe te Rome vertegenwoordigd werd door den gezant van Oostenrijk, heeft dezer dagen een afzonderlijken zaakgelastigde bij den H. Stoel benoemd.

STADSNIEUWS.

KENNISGEVING van het Stedelijk Bestuur, dd. 13 October, strekkende ter herinnering aan de ingezetenen dezer stad, om, voor zoo verre zij in de termen daartoe mogten vallen, aan hunne suppletoire aangifte voor de personele belasting te voldoen.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 14 October.

De gisteren in veiling zijnde Java *Rijst*, is geheel verkocht tot *f* 12 gezonde waarde.

Van de Theeveiling heden, heeft men eene goede verwachting, — ons volgend No. zal den uitslag mededeelen.

Tarwe 127, 128 ℔ b. Pools. *f* 330; 130 ℔ dito *f* 360; 122 ℔ dito *f* 325, in ent.; 128 ℔ dito *f* 345; 130 ℔ ger. *f* 236, in cons

Rogge 117, 119, 20 ℔ Arch. *f* 255, 258, 261; 117 ℔ Petersb. *f* 255; 116 ℔ Riga, entrep.; 117, 119 ℔ Pruiss. *f* 260, 66; 121 ℔ Ord. *f* 215; 119 ℔ Odessa *f* 262; 119 ℔ Holst. *f* 250; 120 ℔ Pruiss. *f* 297.

Garst 108 ℔ geringe Deensche *f* 170; 106 ℔ Vriesche Winter *f* 186.

Boekweit 122 ℔ Vriesch. *f* 242

Koolzaad, ½ hooger. Oostvriesch £vl. 51. Op 9 vaten Olie, in April £vl. 56; Oct. 53. *Lijnzaad*, een doen. Petersburgsch 109/10 ℔ *f* 305. *Raapolie* per 6/w. *f* 31¾; Vliegend 30¾, 31; primo Mei 32½; Sept. 33¼; Oct. 33½; Nov. 30¾, 31; Dec. 31¼. *Lijnolie* per 6/w. *f* 30½; Vliegend 29½; *Hennipolie* per 6/w. *f* 33½. *Raapkoeken f* 68, 70. *Lijnkoeken f* 10, 12½.

ROTTERDAM, 13 Oct. Heden zijn 10 vaten Virginie *Tabak* per Superb, tot geheimen prijs verkocht.

Tarwe verkocht bij uitslijting 130 ℔ oude, witbonte Dantz. *f* 368; 129 ℔ tweej. roode Koningsb. *f* 355.

Rogge met meerder vraag ter verzending. In entr. 120 ℔ Odessa *f* 254; 115 ℔ Riga te Schiedam liggende *f* 243; 118 ℔ Petersburger *f* 250, 252; 118 ℔ Archangel *f* 254, 256, 120 ℔ Pools. *f* 258, in cons.

SCHIEDAM, 13 Oct. *Rogge* met weinig handel en verschil van prijzen; enkele partijen werden iets lager afgegeven; 143/2 ℔ Archang. *f* 253 entr.; 151/2 ℔ gedr. Rost. *f* 283; en 143/2 ℔ Petersb. *f* 255, in cons. 140/2, 142/2 ℔ Riga *f* 243, 246 entr.; onder de hand werd 147/2, 151/2, 152/2 ℔ gedr. Deensche en Rostocker verkocht, maar daarvan geene prijzen genoteerd.

Garst ruim prijshoudend: 120/2 ℔ Riga *f* 216; 132/2 ℔ Lieb. *f* 252; 136/2 ℔ grove gedr. Deensche *f* 204.

Moutwijn f 21½ met goeden vraag.

Genever f 25.00; Amst. Proef *f* 26.25, het Nederl. Vat zonder Fust, zonder de belasting.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

13 OCT.			gebl.	14 OCT. 4½ u.			gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½	pCt.	59	58 15/16	à	59 1/16	59
Dito Dito	5	»	71⅛	70⅞	»	71⅛	70⅞
Dito Dito op resc.	3	»	71¼	70⅝	»	71⅛	70⅞
Dito Dito	4	»	92⅝	92½	»	92 9/16	92½
O. I. Leening	4	»			»		
Amortis. Syndic.	4½	»			»		
Dito Dito	3½	»			»		
Handel-Maatschappij	4½	»	172¾	172½	»	173½	173½
Haarlemmermeer	5	»			»		
Aand. Rijn-Spoorweg	4½	»	109⅝		»		
Aand. Holl. S. M.		»	96		»		
BELGIE,	4½	»			»		
Dito	2½	»	52¼		»		
Dito bij Rotschild	2½	»			»		
SPANJE, L. bij Ard. van 85 £	5	»		19⅞	»	20	
Dito bij Dito onb. st.	5	»	19⅞	19	»	19⅝	
Dito	3	»	38 5/16	38¼	»	38⅜	
Dito Binnenl. à 6 m.	3	»	33½	33⅜	»	33½	33⅝
Coupons Ardoins		»	18¾	18½	»	18¾	
Passive		»			»		
Deferred		»			»		
Fransche Uitgest.		»			»		
PORTUGAL, te Londen	3	»	43¾	43⅝	»	43¾	43⅝
Dito Dito	4	»	43⅛	42⅜	»	42¾	42½
Dito Binnenl. à 1 Conto	3	»			»		
RUSL. Ob. H. 1798 en 1816	5	»	104⅞	104½	»	105	
Dito Dito 1828 en 1829	5	»		104½	»		
Ct. b. d. 1831 en 1833	5	»		90½	»	90⅝	
Dito bij Hope	4	»		89	»	89⅛	
Dito bij Stieglitz en C°.	5	»	88⅜	88¼	»		
Cert. te Hamburg	5	»			»		
Inschrijving in Assignat.	6	»		67¾	»	67⅞	
Cert. van Dito	6	»			»		
POLEN, Certific.	4	»			»		
Dito Aand. met Loten fl 300		*f*		143¾	»		
Dito Dito fl 500		»			»		
AMERIKA, Phil. Bank	6	pCt.			»		
Dito	5	»			»		
Dito Bank-Actiën				4 11/16	»		

Napels, Certif. bij L. & B. 92½; Braz. 5 pCt. 87¼, ⅝; dito 1843, 87; Mexico 23¼, ⅝; Venezuela 43⅜.

Koers van het Geld: Beleening 4¼ pCt., Prolong. 5 pCt.

Wissel-Disconto 4 pCt.

Wisselkoers.

2/m. Hamburg 35.43 7/10; Zigt dito 35.81 9/20; 2/m. Londen 12.10; Zigt Londen 12.17 5/10; 3/m. Lisbon. 42.—; 3/m. Porto 42.—; 2/m. Petersb. 1.85 9/20.

SCHEEPSTIJDINGEN.

NIEUWE DIEP, 13 October. Alhier liggen zeilklaar de schepen: Willem Barends, Kapt. Landzaad, n. Batavia, Johanna Catharina, Kapt. Wildschut, n. dito; Paramaribo, Kapt. Töpper, n. Suriname; Concordia, Kapt. Londt Hz., n. dito; Emilie Sophie, Kapt. Zuijderduin, n. Havana; Quatro Fratelli, Kapt. Laura, n. Messina; Giovani Penelope, Kapt. Tomanovich, n. Triest; Arjen Brouwer, Kapt de Boer, n. Genua; Vier Gebroeders, Kapt. Mets, n. Marseille; Hendrika Dorentea, Kapt. van Aken, n. La Rochelle; Odense Packet, Kapt. Hansen, n. Hartlepool; Wingate Grange, Kapt. Richardson, n. dito; Familiens Haab, Kapt. Andresen, n. Kopenhagen; Fortuna, Kapt. Aas, n. Frederikstad; Familien, Kapt. Gjersöe, n. Drammen; Alida, Kapt. Tellefsen, n. id.; Mozes, Kapt. Falck, n. Tonsb.; Ambrosia, Kapt. Bjercke, n. dito; Andreas og Caroline, Kapt. Nielsen, n. dito; Dovre, Kapt. Gundersen, n. dito; Adjutor, Kapt. Gjersoe, n. dito; Elisa, Kapt. Zachariassen, n. dito; Rasmus Jepsens Minde, Kapt Kromann, n. Stubbeköping; Maria, Kapt. Borch, n. Neukiöping; Anna Kirstina, Kapt. Hansen, naar Faaborg.

REVAL, 29 Sept. Aangaande het schip Helena, Fluckhart, van St. Petersburg naar Antwerpen, te Baltish Port gezonken, wordt gemeld, dat hetzelve ledig gepompt, doch zwaar beschadigd was geworden.

MENGELWERK.

Het is waar, uit haren aard, behooren noch godsdienstige polemiek, noch dogmatiek tot den eigenlijken werkkring van een dagblad. Maar het is niet minder waar, dat de feiten, welke wij in de orde der maatschappij waarnemen, hun laatsten grond hebben in, en alleen verklaard kunnen worden door het in de godsdienstige orde heerschend beginsel; daaraan beantwoordt de maatschappij, als de daad aan de gedachte; en uit dien hoofde, uit hoofde dit het noodzakelijk verband, waarin het maatschappelijke tot het godsdienstige staat, worde aan hetgeen volgen zal in deze kolommen eene plaats, en aan de Lezers van dit dagblad een gunstig onthaal verleend.

Hetgeen ik zeggen zal is de vrucht eener vergelijkende beschouwing van twee opstellen, voorkomende in de laatste aflevering van twee onzer uitstekendste maandschriften. In *de Gids* levert de heer v. d. H. Jr., ter gelegenheid van de uitgave der »Encyclopædie" en der »Dogmatiek" van de heeren Pareau en Hofstede de Groot eenige opheldering, betreffende den grondslag en het kenmerkende der zoogenaamde Groningsche School; een ongenoemde, maar, Goddank! mij niet onbekende ontvouwt in *de Katholiek*, eene breede schets van de Hierarchie der katholijke Kerk. De gelijktijdige verschijning dezer beide opstellen bragt er mij onwillekeurig toe het Protestantisme, in dien vorm, waartoe het tegenwoordig ontwikkeld is, te plaatsen naast het eeuwenheugende Katholicisme; na te gaan, wat er onder hunne handen van de waarheid geworden is, welke Christus aan de wereld geopenbaard heeft, en de godsdienst geroepen is in de wereld te bewaren en te verkondigen; — van welke beschouwing de overgang spoedig gemaakt was tot die van de waarde, welke beider tegenwoordige toestand heeft voor de Maatschappij.

Hoe men ook van de eerste tijden der Hervorming over het eigenlijke leerstuk in twist lag; hoe ook de vaders der Hervorming, in spijt van het aan de individuele rede toegekende oppergezag in geloofszaken, zich onderling scholden, en veroordeelden, en vloekten om de schreeuwende tegenspraak van de tegenstrijdige opvatting der leer; daar bestond toch een vereenigingspunt, waarin hare, overigens onderling zoo zeer vijandige, hoofden overeenstemden. Rome, dus riepen allen, had Christus uit de godsdienst verbannen; beeldendienst en afgodenij hadden Zijne plaats ingenomen; daarvan moest de kerk gezuiverd, — Christus moest weêr geplaatst worden aan het hoofd der kerk! Dat de mensch in de orde der natuur mede-oorzaak kan zijn zijns heils, werd ontkend; de mensch, zoo stelde men, doet *niets;* Christus doet *alles;* en dus werd een nieuw tijdvak in de geschiedenis ontsloten onder de leuze: verloochening der menschelijke medewerking; Christus en Christus-alleen!

Ik beoordeel niet, maar deel slechts mede; en daarom, het onderzoek ter zijde latende, wat deze dwaalleer aan de waarheid ontleend had, en waarin zij haar misvormde, bepaal ik mij tot de vraag, welke *de Gids* mij de goede dienst zal doen te beantwoorden: wat er thans van den Christus geworden is, wiens uitsluitende werking in den mensch de Hervorming, als haar beginsel, eens zeide te huldigen?

Katholijken! gij zult huiveren bij de overweging van dat antwoord! Gij zoudt het echter nog meer, wanneer gij in overweging naamt, welke gruwelijke miskenning der Godheid van Christus het vrije onderzoek elders heeft uitgebroeid! Maar voor heden zult gij aan het antwoord der Groningsche School reeds genoeg hebben. Dit intusschen dient gij te vernemen, al doet het u ook tranen van verontwaardiging en droefheid uit de oogen springen; omdat het noodig is den grond te kennen, waarop onze tegenstanders staan.

»Christus dan is, volgens die School, waarachtig mensch, met de overige menschen verbonden; waarachtig mensch verder, van de overige menschen onderscheiden door uitstekende gaven en door onfeilbaarheid (anamartesie); waarachtig mensch, vervolgens, volmaakt heilig en steeds grootere volkomenheid openbarende, welk volmaakt leven Hij nog altijd voortleeft; waarachtig mensch, eindelijk, die ook erkend wordt als Gods Zoon, zijnde hij, boven de menschen uit, die evenzeer Gods zonen genoemd kunnen worden, op eene gansch bijzondere wijze Gods Zoon." In dit weinige is het antwoord, dat de Groningsche School geeft, zamen te trekken.

Noemt gij dit weinige nu zoo algemeen en onbepaald, dat gij er geen denkbeeld aan weet te verbinden; kunt gij u uit deze voorstelling geen ander beeld van Christus vormen, dan van eene soort van tusschenwezen, tusschen het goddelijke en menschelijke in, — meer menschelijk intusschen dan goddelijk; meent gij in die angstvallige terughouding en spaarzaamheid van woorden, waar het den grondslag van het Christendom betreft, het opzet te ontdekken, dien grondslag zoo veel mogelijk onaangeroerd te laten; oordeelt gij, dat het een ongerijmd waagstuk is, een gebouw op te trekken op eenen niet gekenden grondslag; ik deel in uwe gedachte. Maar, voegt *de Gids* ons toe, »de Groningsche school heeft tot hiertoe buiten den kring harer bemoeijing gehouden het peilen der diepten, het onderzoek naar het verborgen wezen, hetwelk zich in de verschijningen openbaart; godsdienstige-wijsgeerige ontwikkeling van het *geopenbaarde*, veelzijdig onderzoek van de *verschijning* van het leven van Christus, daarmede houdt zij zich eerst en liefst en tot hiertoe bijna uitsluitend bezig; hare dogmatiek gaat uit van *den mensche Jezus Christus*." Doch met deze tegenwerping van *de Gids* is de vraag wel ontweken, maar niet uit den weg geruimd. Wie Christus belijdt, en Christen heet, die moet weten *wien* hij belijdt en naar *wien* hij genoemd wordt. Deze mag noch kan zich met nevelachtige uitdrukkingen behelpen. Deze kan noch mag zeggen: ik neem van het voorwerp mijner belijdenis het *menschelijke*, zijne openbaring, zijne verschijning in het leven, tot grondslag mijner leere; want, in het voorwerp zijner belijdenis zijn de *verschijning* en het *wezen* niet van elkander af te zonderen; en die dat voorwerp verminkt, niet aannemende, en tot grondslag zijner belijdenis stellende, de Godheid en de Menschheid van Christus tevens, die ontkent het een en ondeelbaar wezen van Christus, — en houdt op, Christus te belijden.

Nogmaals, zwijge hier de stem der verontwaardiging over de zijdelingsche verloochening van den driemaal heiligen Stichter des Christendoms; slechts in vlugtige trekken den tegenwoordigen toestand van het Protestantisme willende schetsen, heb ik aan het gezegde alleen dit toe te voegen, dat het Protestantisme, hetwelk van verloochening der menschelijke natuur uitging, en de onmiddellijke werking van Christus in den mensch aannam als het beginsel en den grondslag zijner leer, thans, blijkens het door *de Gids* geleverde, in ons land, er toe gekomen is, zijn eigen constitutief beginsel te ontkennen. Niet alleen is de uitsluitende werking van Christus weggevallen; niet alleen is de mensch weer opgenomen als mede-oorzaak zijns heils; — maar wij staan, wat meer is, juist aan het tegenovergestelde punt, vanwaar het Protestantisme uitging; het onderzoek van het verborgen *wezen* van Christus van wiens Godheid en persoonlijkheid alles afhangt, wordt zelfs overbodig geacht; het kenmerkt zich tegenwoordig door *ontwikkeling* van het geopenbaarde, door *onderzoek* van de verschijning *van het leven van den mensche* Christus. Zegt mij, is hier nog eenig spoor van een positief christendom overgebleven?

Eene verkwikkelijke tegenstelling voor dit somber resultaat levert het opstel in *de Katholiek*, getiteld: »De Hierarchie." Maar de ontboezeming der verrukking zij heden evenzeer uitgesloten, als de kreet der verontwaardiging, — hoe moeijelijk het ook valle zijne geestdrift te bedwingen bij eene zoo grootsche afschaduwing van het Godsrijk op aarde. Weinige trekken mogen hier het karakter van het Katholicisme slechts aanwijzen — meer niet.

Ik beken intusschen gaarne mijn onvermogen, om ook maar eenen ruwen omtrek te geven der hier geleverde schets. De eenheid, de kracht, het hoog begrip der katholijke Kerk springt daarin uit zoo vele, uit zoo tallooze harmoniën verwinnend te voorschijn, dat, om het zamenstel dier Kerk te doen begrijpen, die gansche reeks van harmoniën andermaal zou moeten doorloopen worden. En daarom blijve ik bij de oplossing van de vraag naar het beginsel en den grondslag der Katholijke Kerk.

En welk dit beginsel en die grondslag is, duiden twee woorden aan: Christus, het Woord des Vaders, is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond, en daardoor de oneindige orde zijner vereeniging met den Vader door den H. Geest toegepast op de natuurlijke orde. Deze toepassing der oneindige orde op die der natuur, heeft de natuur verlost en verheerlijkt, en de verdeeldheid van het eindige opgelost in de eenheid der H. Drievuldigheid.

De kracht dezer eenheid of maatschappij is alzoo de liefde, waarmede de *Vader* den *Zoon* bemint, i *H. Geest;* terwijl het voorbeeld, waarnaar die H. G werkt, Christus is; dewijl Hij door Christus afgebe en verdiend is, en Hij, daar het gevolg aan de oor beantwoordt, ook niet dan naar den vorm of het v beeld van Christus kan werken. De *typus* is dus eenh van het goddelijke en menschelijke; — eene typus, zigtbaar is in Christus; in Christus, die eenmaal in wereld gekomen, daar nooit weer uitgaat, maar tot der eeuwigheid blijft heerschen in de kerk als Wet als Koning.

Christus nu, de vorm en het voorbeeld, waarnaar H. Geest in de kerk werkt, mensch zijnde zoowel God, moet de orde, die van Hem uitgaat, zoowel oneindig ook eindig zijn; dat is: historisch, middelli redelijk, zinnelijk, met één woord, *menschelijk*, zoo die onfeilbare waarheid, die vergeving der zonden, heiliging en vereeniging met God, zonder welke g Christendom is, ons in *de algemeene orde* onmogel anders kan geschonken worden, dan door tusschenk mende menschen en menschelijke middelen.

Maar daar Christus alleen Koning is en heersch komt in die orde alle *gave* alleen van God. De tusschenk mende menschen administreren slechts de gaven God zij geven niets van het hunne; zij oefenen slechts e gezantschap, een ministerie, en de waarheid zelve, d zij leeren, is een *depositum*.

En thans wordt door de tegenstelling het antwoo gemakkelijk. Waar is nog de Christus, de God-mensc die rondwandelde op aarde, en de menschheid verlostt en eene nieuwe orde op de maatschappij toepaste, waa van Hij zelf de bron was en het model? Vast ni dáár, waar Hem zijne godheid en persoonlijkheid ontzeg wordt, waar het spel der rede Hem tot eene abstract heeft verknutseld, waar men Hem niet aanbidt, a de in het stof geopenbaarde Waarheid des Vaders waar men erkent de Waarheid niet te *hebben*, maa nog altijd bezig te zijn de Waarheid te *zoeken*. Doc dáár is Hij en blijft Hij tot in der eeuwigheid, in di maatschappij, waar eene eenheid heerscht, als die, welk den Zoon met den Vader vereenigt; dáár, waar de oneindige orde toegepast is op die der natuur; dáár, waa het oneindige-zelf vereenigd is met deze eindige wereld

R.

ADVERTENTIEN.

Amsterdam, bij C. L. van Langenhuysen, Drukker en Uitgever.